

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

רע"א 40073-07-13 עזאם נ' עיריית קרית אתא

בפני כב' סגנית הנשיא השופטת ש' וסרקרוג

המבקש/המערער חוסין עזאם, ת"ז

נגד

המשיבה עיריית קרית אתא

בשם המבקש: עו"ד אייל מנחם

בשם המשיבה: עו"ד הגב' אילה סגל גבסי

חקיקה שאוזכרה:

[חוק ההתיישנות, תשי"ח-1958: סע' 2, 4](#)

[חוק החוזים \(חלק כללי\), תשל"ג-1973: סע' 53, 61\(ב\)](#)

[תקנות סדר הדין האזרחי, תשמ"ד-1984: סע' 52](#)

[חוק עזר לחיפה \(שמירת הסדר והניקיון\), תשמ"ב-1982: סע' 27](#)

[פקודת מסי העירייה ומסי הממשלה \(פיטורין\), 1938: סע' 3\(ב\)](#)

[חוק ההוצאה לפועל, תשכ"ז-1967](#)

פסק דין

1. המבקש הגיש בקשת רשות ערעור על פסק דין של בית משפט השלום בחיפה (כב' השופטת מירב קלמפנר-נבון) בתיק [רע"צ 21272-12-12](#) [פורסם בנבו] מיום 28/2/13, לפיו קיבל בית משפט השלום ערעור על החלטת כב' רשמת ההוצאה לפועל (הגב' סלע הקש אביגיל) מיום 10/11/12, בתיק 02-27356-12-4.

בתיק הוצל"פ דחתה כב' רשמת הוצל"פ טענת "פרעתי" שהעלתה המשיבה. בפסק הדין של בית משפט השלום שהוא מושא הערעור, קיבל בית משפט השלום את טענת ה"פרעתי" שהעלתה המשיבה, וביטל את הליכי הוצל"פ אשר נקט המערער נגדה.

2. בהחלטה שניתנה על ידי ביום 9/9/13, הוריתי על מתן תשובה לבקשת רשות הערעור. לאחר עיון חוזר בבקשה ולאחר עיון בתשובה שנתקבלה - לרבות פניות נוספות של בעלי הדין לבית משפט זה - החלטתי ליתן רשות ערעור, לראות את הבקשה שהוגשה כבקשה שניתנה עליה רשות ערעור והוגש ערעור על פי הרשות שניתנה, לפיכך תידון הבקשה כערעור.

ההליכים:

3. המערער הגיש עתירה (עת"מ 17053-03-12) [פורסם בנבו] לביטול חיובי ארנונה שהוציאה נגדו המשיבה (להלן: **העירייה**), בגין תקופת אחזקתו בנכס הנמצא ברח' שלמה בן יוסף 38 בקרית אתא (להלן: **הנכס**). כן עתר למתן צו אשר יורה לעירייה להימנע מלנקוט הליכי גביה מינהליים נגדו, וזאת בשל שיהוי בלתי סביר ולמעשה התיישנות.

העתירה נדונה בפני כב' השופט אברהם אליקים בבית המשפט המחוזי בחיפה, בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים.

מאחר שהעירייה הסכימה לעכב את הליכי הגביה, לא נדרש בית המשפט למתן צו ביניים.

פסק הדין המינהלי:

4. ביום 15/4/12 ניתן פסק דין, לפיו נקבע בית היתר, כי:
המבקש החזיק בנכס מיום 1/2/2000 ועד ליום 28/2/2003, עובדה שנודעה לעירייה ב-2002. העירייה טענה כי מאז שנודע לה שהמבקש מחזיק בנכס, נקטה הליכי גביה מינהליים בשנים 2003, 2006 ו-2008 על דרך של עיקולים בבנקים כמחזיקים. עוד נקבע כי העותר ידע על החוב בעת היווצרותו, ולכן החוב הפך לחלוט.

יחד עם זאת, בהסתמך על רע"א 187/05 (נסייר נ' עיריית נצרת עילית). [פורסם בנבו] ניתן ביום 20/6/10, קבע בית המשפט כי רשאי היה המערער לנקוט בהליך בדרך של עתירה מינהלית ולהעלות טענת הגנה של שיהוי והתיישנות כנגד הליכי הגביה, ומאחר שבנסיבות העניין לא הוכיחה העירייה שפעלה "באופן ממשי" לגביית החוב, הרי שיש לקבל טענת ההתיישנות.

בהתאם לכך נקבע שחובו של המערער לעירייה בקשר לנכס הנ"ל בשנים 2002-2003, התיישן, וזאת בעיקר מן הטעם שהעירייה נקטה הליכי גביה שלא הובאו לידיעת המערער. מן הטעם האמור, לא היה בפעולות הגביה כדי לעצור את מרוץ ההתיישנות והתוצאה בלשון פסק הדין:

"לכן העירייה אינה יכולה לנקוט הליכי גביה מינהליים כלשהם לגבייתו, במידה וננקטו הליכים הם בטלים.

למען הסדר מובהר כי העיקול שהוטל על חשבון העותר בבנק ערבי ישראלי, סניף כפר מנדא (מס' 028) בטל ויש להשיב לעותר כספים שעוקלו, במידה ועוקלו."

בנוגע לחיוב בהוצאות, פסק בית המשפט, תוך התחשבות בהסכם שכר הטרחה שנערך בין המערער לבא-כוחו ולתוצאות ההליך, סכום של 20,000 ₪ נכון ליום 15/4/12, שעל העירייה

לשלם למערער, וכן הורה להשיב למערער האגרה ששולמה על ידו משוערכת למועד ההשבה בפועל (להלן: **פסק הדין המינהלי**).

החלטת כב' רשמת הוצל"פ:

5. בתגובה לבקשת המערער מאת העירייה לפרוע את חוב ההוצאות שנפסקו לטובתו, טענה העירייה כי **בפסק הדין המינהלי** לא בוטל חוב הארנונה של המערער, אלא נקבע שמדובר בחוב שהתיישן, ולכן עדיין מדובר בחוב חלוט. בנסיבות אלה ביום 9/5/12 שלחה העירייה כ"חייבת" למערער כ"זוכה" הודעת קיזוז של מלוא סכום חוב ההוצאות בו היא חייבת מחוב הארנונה החלוט של המערער. ביום 10/5/12 השיב המערער כי אין לקבל את הודעת הקיזוז, מאחר שבית המשפט בפסק הדין המינהלי קבע שאין חוב.

משעמדה העירייה על טענתה בנוגע לזכות הקיזוז ולא פרעה את סכום ההוצאות שנפסקו לטובת המערער, פתח המערער תיק הוצל"פ מספר 02-27356-12-4.

במסגרת הדיונים בתיק הוצל"פ העלתה העירייה טענת "פרעתי" וטענה כי כנגד חוב הארנונה החלוט שהתיישן (בסך של 97,000 ₪) היא זכאית לקיזוז את חוב ההוצאות שנפסקו (סך של 20,000 ₪) שהוא חוב שלא התיישן, וזאת בעיקר מן הטעם שזכות הקיזוז היא זכות מהותית, ואילו ההתיישנות אינה אלא זכות דיונית. המערער טען כי החוב אינו חלוט וכי אין זכות קיזוז.

בהחלטה שנתנה כב' רשמת הוצל"פ ביום 10/11/12 נדחתה טענת העירייה, וזאת בהסתמך בעיקר על לשון **פסק הדין המינהלי** שקבע שהעירייה "**אינה יכולה לנקוט הליכי גבייה מינהלים כל שהם, במידה וננקטו הליכים, הם בטלים**". בהתאם להחלטת רשמת הוצל"פ טענת העירייה כי ניתן לבצע קיזוז של חוב ההוצאות היא בבחינת "אניסת" הכתוב. על פי החלטת כב' רשמת הוצל"פ, יש לפרש את פסק הדין המינהלי פרשנות רחבה לפיה לא ניתן לנקוט הליכי גבייה בכלל, אם בדרך של גבייה ישירה ואם בדרך של גבייה אחרת, כגון קיזוז, ויש למעשה לראות בחוב שנקבע שהתיישן, כחוב שנפרע. לשיטתה, קבלת טענת הקיזוז כפי שמבקשת העירייה לעשות, כמוה כמתן היתר לנקיטת הליכי גבייה.

עוד קבעה כב' רשמת הוצל"פ, שאילו סבר בית המשפט המינהלי שעומדת לעירייה זכות קיזוז, הסבירות נותנת שלא היה מורה על תשלום הוצאות למערער.

פסק הדין של בית משפט השלום:

6. בערעור על החלטת רשמת הוצל"פ דחה בית משפט השלום את טענת המערער לפיה לא ניתן לדון בזכות קיזוז נוכח העובדה כי חובות ארנונה ככלל אינם ניתנים לקיזוז, וקבע כי במקרה דנן מדובר בחוב ארנונה חלוט; וכי כנגד חובות אלה ניתן לבצע קיזוז, וזאת תוך הפנייה והסתמכות על האמור בדנ"א 2687/00 עיריית חיפה נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(4) 332.

7. בשאלה הממוקדת אם ניתן לקזז את חוב ההוצאות של העירייה כלפי המערער כנגד חוב ארנונה חלוט אשר התיישן, למרות האיסור **מפסק הדין המינהלי** על הליכי גבייה מינהליים, השיב בית משפט השלום בחיוב.
- בית משפט השלום קבע כי ההתיישנות בשיטת המשפט הישראלית היא דיונית ולא מהותית. לעניין זה הפנה, בין היתר, **לע"א 132/85 (אמרוף א.ג. נ' המגדר תעשיות בע"מ, פ"ד מא(4) 477 (להלן: פס"ד אמרוף)**. ולכן, חוב הארנונה איננו חוב שנפרע, אלא להפך, מדובר בחוב חלוט, שבשל טענת ההתיישנות נמנעה גבייתו.
8. בית משפט השלום הוסיף וקבע כי נתמלאו התנאים לקיומה של טענת הקיזוז, ומאחר שלמעשה נקבע שהמערער ידע על חוב הארנונה כבר במועד היווצרותו וזה הפך לחלוט, לא נדרשת הסכמתו לביצוע הקיזוז. גם בנושא זה, לא קיבל בית משפט השלום את קביעת כב' רשמת ההוצל"פ.
- באשר לקביעת כב' רשמת ההוצל"פ כי מפסק הדין וניסוחו עולה שלא הייתה בכוונת בית המשפט המחוזי בשבתו כבית משפט מינהלי, כאשר אסר על נקיטה בהליכי גבייה מינהליים לאפשר זכות קיזוז, שאם לא כן לא היה פוסק הוצאות לטובת המערער, קבע בית משפט השלום, כי אין הכרח לייחס לבית המשפט כוונה כזו, במיוחד כאשר מדובר בחוב ארנונה חלוט, וכי פטור של נישום אחד מחיוב בחוב ארנונה חלוט עומד כנגד פגיעה אפשרית בזכויות של נישום אחר. לשיטתו, משקבע בית המשפט המחוזי חיוב בהוצאות לטובת המערער, אין להסיק בהכרח כי כוונתו היתה ביצוע התשלום בפועל, ולא הקטנת סכום החוב על דרך של קיזוז.
- לפיכך, קיבל בית המשפט טענת פרעתי של העירייה והורה על סגירת תיק ההוצל"פ.
9. על **פסק הדין המינהלי** הגישה העירייה ערעור לבית המשפט העליון (**עע"ם 3907/12 עיריית קרית אתא נ' חוסין עזאם**) [פורסם בנבו]. פסק דין ניתן ביום 24/10/13.
- בית המשפט העליון דחה את הערעור, מן הטעם שמרוץ ההתיישנות לא נפסק, ובלשונו:
- "לאחר ששמענו את טיעוני הצדדים, נחה דעתנו כי דין הערעור להידחות ולו מן הטעם, שהליכי הגבייה שננקטו, כנטען על ידי המערער, לא הגיעו כלל לידיעתו של המשיב, כפי שעולה מפסק דינו של בית משפט קמא, ומשכך לא נעצר מרוץ ההתיישנות."**
- לאור המסקנה האמורה, נמנע בית המשפט העליון מלהביע דעה בסוגיות הנוספות שעלו בפסק הדין המינהלי.
- בנוסף, חוייבה העירייה לשלם למערער הוצאות בסך 30,000 ₪, כשבפסק הדין ניתנה הוראה באשר לאופן תשלום ההוצאות, כך ש"ההוצאות ישולמו תוך מימוש הערבות הבנקאית שהופקדה על ידי המערער".
10. בעת מתן פסק הדין של בית המשפט העליון בערעור הנ"ל, טרם נדונה בקשת רשות הערעור שהונחה בפניי.

עם מתן פסק הדין בערעור בבית המשפט העליון, הגיש המערער בקשה בתיק הנדון לפניי, לדון בבקשת רשות הערעור כבערעור, ולקבלו מחמת מעשה בית דין, לאור פסק הדין שניתן על ידי בית המשפט העליון.

כדי לתמוך בבקשתו, צירף המערער באמצעות בא-כוחו פרוטוקול הדיון שהתקיים קודם למתן פסק הדין, וכן הוסיף והבהיר, כי במסגרת הערעור בבית המשפט העליון הפקידה העירייה עירבון בסך של 30,000 ₪ להבטחת הוצאות המערער.

11. מעיון במסמכים שצורפו לגבי הדיון בבית המשפט העליון עולה, כי במסגרת הדיון שהתקיים ב-24/10/13, הציע בית המשפט העליון, לטענת המערער, למשיבה לשקול עמדתה ולחזור בה מן הערעור, ובמקרה כזה יתייתר גם הצורך לדון בערעור שהוגש על ידי המערער בטענת הקיזוז. המשיבה לא הסכימה לכך.

ב"כ המערער הפנה לדברים שנאמרו על ידי כב' השופט מלצר:

"אני אומר שיש לסיים את הכל, ואת החוב הזה אתם לא תקבלו".

עוד הפנה ב"כ המערער לדברים נוספים מפי כב' השופט מלצר:

"בכל אופן אני מציע לגברת לצאת. הרעיון הוא שבוזה מסיימים את כל הויכוחים לרבות פסיקת ההוצאות שניסיתם לקזז. זה רלוונטי לעניין שלא יהיה צו להוצאות. אני אומר לגברתי, וזה הכל בקונטקסט של פסק הדין. התחכמויות זה לא בבית ספרנו".

לכן, סבור המערער כי שופטי בית המשפט העליון סברו שאין לאפשר לעירייה לטעון טענת קיזוז. יתר על כן, לטענת המערער, באת כוח העירייה שלחה הודעת קיזוז ביום 27/10/13, גם בנוגע לסכום הערבות הבנקאית בסך של 30,000 ₪. המערער פנה ביום 29/10/13 בבקשה לקבל הערבות, ובסופו של דבר הועברה הערבות על מלוא הסכום לזכות המערער.

על בסיס האמור טוען המערער כי נוצר השתק פלוגתא לפיו אין להתיר קיזוז של חוב ההוצאות שנקבעו בפסק הדין המינהלי, שאם לא כן יהא בכך משום מתן היתר לנקיטה בהליכי גבייה.

12. המשיבה טענה כי אין מקום להתערב בפסק הדין שניתן על ידי בית משפט השלום מאחר שמדובר ב"גלגול שלישי" של ההליך, וכי אין סמכות לבית המשפט לקבל את הערעור אלא באותם מקרים חריגים המעלים שאלה משפטית כללית, החורגת מעניינם של הצדדים, מה שאין כך במקרה דנן.

13. בהתייחס לטענת השתק פלוגתא מכוח פסק דין שניתן על ידי בית המשפט העליון, טוענת המשיבה, כי יש לדחות את הבקשה מן הטעם שלא קיים מעשה בית דין, וכי המחלוקת בנוגע לזכות קיזוז של חוב ההוצאות שנפסק בפסק הדין המינהלי מחוב הארנונה החלוט שהתיישן, כלל לא נדונה על ידי בית המשפט העליון; וככל שתידון הבקשה לגופה, הרי שיש לקבלה.

14. בנוגע להליכים ולהערות בית המשפט העליון, כפי שאלה באו לידי ביטוי בפרוטוקול בית המשפט, טענה המשיבה כי הסכימה להצעה הראשונה שהועלתה על ידי בית המשפט לאור קביעת בית המשפט המחוזי לפיה המערער לא ידע על הליכי הגבייה, ולכן נכונה הייתה לדחות את הערעור ולמקד את ההכרעה בנושא מצומצם זה. ואולם משביקש ב"כ המערער לכלול בגדר הפשרה את ביטול הקיזוז שבוצע על ידי העירייה, לא הסכימה לכך באת כוחה, ומאחר שהצדדים לא הגיעו לידי הסדר, הודע על כך לבית המשפט העליון.

לכן, לעמדתה, נושא הקיזוז לא נדון ולא הוכרע במסגרת פסק הדין של בית המשפט העליון, וכי נושא הקיזוז מלכתחילה אינו ולא יכול היה להיות מבחינה עניינית חלק מן הערעור שהגישה העירייה. בנושא האחרון הפנתה באת כוח העירייה לדברי כב' השופט עמית אשר אישר שהדיון עצמו כלל לא היה בשאלת הקיזוז, אלא בשאלת הידיעה בנוגע להליכי גבייה והמצאתם למערער.

המשיבה סבורה עוד, כי עצם העובדה שבית המשפט העליון פסק הוצאות וקבע כי אלה ישולמו מתוך הערבות הבנקאית שהופקדה, היא הוראה כללית באשר לאופן בו נוהג בית המשפט לגבי כלל התיקים, כך שאין בכך כדי להשליך על נושא הקיזוז, שכאמור לא היה נושא שבמחלוקת.

המערער הגיב לטענות המשיבה וחזר על בקשתו לקבל את הערעור מחמת מעשה בית דין בפסק הדין שניתן ב-24/10/13. לטענת המערער, משהורה בית המשפט העליון על חיוב בהוצאות על דרך של מימוש הערבות הבנקאית שהפקידה העירייה, ובמיוחד כאשר קביעה זו באה לאחר חילופי הדברים בין הצדדים בדיון, הרי שיש לראות את טענת הקיזוז כנושא שהיה במחלוקת בין הצדדים, והוכרע בפסק הדין שניתן.

המערער מדגיש עוד כי המשיבה היא רשות מקומית עתירת ממון, הנעזרת בייעוץ משפטי צמוד, שלא הצליחה להצביע ולו על פסק דין אחד בו נקבע כי ניתן לקזז חוב חדש כנגד חוב חלוט שהתיישן. ובכלל, חוב ארנונה הוא מס ובנושא זה לא ניתן להעלות טענת קיזוז כלל. לעניין זה הפנה ב"כ המערער לת"א [22875-11-11](#) (אנואר ג'אבר נ' מועצה מקומית מג'ד אלכרום [פורסם בנבו] (כב' השופט רובס)).

לגוף הערעור, חזר המערער וטען שאם תותר זכות קיזוז הרי שיהא בכך משום מתן היתר לגבייה, ללא הגבלת זמן, ואין מקום לעשות כן בחלוף יותר מ-10 שנים.

דיון ומסקנות:

15. יובהר כבר בשלב זה, כי המחלוקת בתיק דנן מתייחסת לשאלה המצומצמת של ההוצאות שנפסקו **בפסק הדין המינהלי**, לרבות השבת האגרה, בהן חייב בית המשפט המחוזי את העירייה.

הערעור אינו מתייחס להוצאות שנפסקו בבית המשפט העליון, מאחר ששם ניתנה הוראה מפורשת בנוגע לאופן ביצוע תשלום ההוצאות בפועל.

16. בהתייחס לטענת המערער כי פסק הדין של בית המשפט העליון יצר השתק פלוגתה, דין הטענה להידחות. כדי שניתן יהיה להחיל את דוקטרינת מעשה בית דין צריכה הייתה להיות הוראה בפסק הדין של בית המשפט העליון המתייחסת לנושא הקיזוז. אמנם במסגרת ההצעה בדיון הועלה הנושא ואולם בסופו של דבר הוא לא הוכרע. בפסק הדין שניתן נקבע במפורש שבית המשפט דן בנושא אחד והוא, אם היה בהליכי הגבייה שננקטו כדי לעצור את מרוץ ההתיישנות, ובנושא זה נתקבלה עמדת המערער. בנוגע למחלוקת האחרות קבע בית המשפט:

"לאור מסקנתנו זאת, אין אנו מביעים דעתנו לגבי סוגיות נוספות שעלו בפסק דינו של בית משפט קמא ונותיר עניינם לעת מצוא".

17. [סעיף 2 לחוק ההתיישנות](#) קובע:

"תביעה לקיים זכות כל שהיא נתונה להתיישנות, ואם הוגשה תובענה על תביעה שהתיישנה וטען הנתבעת טענת התיישנות, לא יזדקק בית המשפט לתובענה, אך אין בהתיישנות בלבד כדי לבטל את הזכות גופה" (ההדגשה אינה במקור - שי' ו').

כפי שהובהר בפס"ד אמרופא טענת התיישנות מכוונת נגד **זכות התביעה** ולא נגד הזכות שאת מימושה תובעים. במהותה מדובר בטענת הגנה, שאם לא הועלתה בהזדמנות הראשונה, הרי שהמחסום הדיוני הוסר וניתן להמשיך ולדון בתביעה שהוגשה (שם, 486).

לכן, צדק בית משפט השלום משקבע שאין לקבל את קביעת כב' רשמת ההוצל"פ כי יש לראות את חוב הארנונה, כחוב שנפרע.

חוב הארנונה של המערער הוא חוב חלוט – חוב קיים **שלא** נפרע. ומאחר שבית המשפט המינהלי קיבל את טענת ההתיישנות, מצא לנכון להוסיף ולהורות על **אי מימוש** החוב, בדרך של **נקיטה** בהליכי גבייה מינהליים כלשהם.

18. כנגד טענת התיישנות שהיא במהותה טענה דיונית, עומדת זכות הקיזוז, הקבועה ב**חוק החוזים** הכללי ובמהותה היא זכות מהותית.

כפי שפורט בטיעוני העירייה, תוך הפנייה לספר דיני חיובים - חלק כללי, בעריכת פרופ' דניאל פרידמן (תשנ"ד-1994), לפרק שנכתב בידי פרופ' מנחם מאוטנר, הקיזוז הדיוני הנזכר בתקנה 52 לתקנות סדר הדין האזרחי, אין בו די כדי לשמש מקור להפעלת קיזוז במסגרת הליכים שיפוטיים. הפעלתו של הקיזוז הדיוני מצריכה הסתמכות על מקור בדין המהותי (עמ' 467).

מסקנה זו עולה גם מן האמור בסעיף 4 לחוק ההתיישנות, שם נקבע כי: **"בתובענה על תביעה שלא התיישנה או שהתיישנה אך לא הועלתה טענת התיישנות, לא תישמע טענת התיישנות נגד קיזוז באותה תובענה ולא נגד תביעה שכנגד..."**.

לעמדתו, חוק ההתיישנות אינו מסדיר את דין הקיזוז, אלא זה הוסדר בסעיף 53 לחוק החוזים שהוא מאוחר לחוק ההתיישנות.

19. לשאלה, אפוא, אם כנגד חוב חלוט שהתיישן ניתן לקזז חוב חדש, משיב פרופ' מאוטנר בחיוב, וזאת לאור העובדה שמנגד לטענת ההתיישנות כטענת הגנה דיונית, עומדת לה זכות הקיזוז כזכות מהותית:

"פירוש הדבר, שאף אם יסבור כי תוקפו של הקיזוז בשיטתנו הוא החל ממועד מסירת הודעת הקיזוז, חייב (בענייננו, העירייה - ש' ו') יוכל לקזז חוב שלו לנושה (המערער - ש' ו') שנתבע על ידי הנושה, כנגד חוב של הנושה (המערער - ש' ו') לחייב (לעירייה - ש' ו') שניתן היה לטעון כלפיו כי התיישן. למסקנה זהה ניתן להגיע לאור הוראתו של סעיף 2 לחוק ההתיישנות, ממנו עולה כי ההתיישנות במשפטנו היא "דיונית" ולא "מהותית".

פירוש הדבר שחייב הנתבע על ידי נושה לקיים חוב, ייחשב כיכול לקזז חוב של הנושה לחייב שהתיישן, אף אם נסבור שתוקפו של הקיזוז לשיטתנו הוא החל ממועד מסירת הודעת הקיזוז" (שם, עמ' 528).

20. המסקנה העולה מן האמור, שבהעדר הוראה מפורשת אחרת בדין או בהחלטה שיפוטית, רשאי בעל דין, שהוא חייב בחוב "חדש", לטעון לקיזוז כנגד חוב חלוט של הנושה שהתיישן. בנושא זה, מצטרפת אני לדעתו של בית משפט השלום בהפנותו לתיק ה"פ (שלום-ת"א-יפ) 200700/07 בן גרא נ' המועצה האזורית חוף השרון [פורסם בנבו] (כב' השופט אטדגיי יונה, להלן: פס"ד גרא). שם נקבע כי תשלומים ששילם תושב ביתר לרשות והתיישנו, ניתן יהא לקזזם על אף ההתיישנות כנגד חובות אותם גובה ממנו הרשות בהליכי גבייה מינהליים, ועל פי הגיונם של הדברים, חל הכלל גם במקרה ההפוך.

21. לעניין אופי החיובים שמבקשת המשיבה לקזז, כפי שהובהר ברע"א 6250/98 (Nordland Papierag נ' מפעלי יצור והוצאה לאור (ירושלים) מ.ס.ל. בע"מ, פד נג(2) 274 (להלן: פס"ד נורלנד), סעיף 53 לחוק החוזים (חלק כללי) קובע הסדר כולל באשר לקיזוז, ולפיו ניתן לקזז חיובים כספיים שהצדדים חבים זה לזה מתוך עסקה אחת - בענייננו פסק דין אחד - והגיע המועד לקיומם.

הסעיף מאפשר קיזוז של חיובים כספיים, שמוגדרים כ"חוב גברא (in personam) הקיים במסגרת קשר שבין נושה לחייב, שעל-פיו על החייב לשלם לנושה סכום כסף. חיוב כספי יכול שינבע מחוזה, ממעשה נזיקין, מעשיית עושר ולא במשפט, מהוראת דין או מכל מקור אחר ליצירת חיוב..." (שם, 281-ד-ה, ההדגשה אינה במקור - ש' ו').

סעי' 61(ב) לחוק החוזים (חלק כללי) מחיל את זכות הקיזוז גם על חיובים שאינם בחוזה, וזכות הקיזוז היא אמצעי לסילוק חובות. מכאן שאפילו נאמר שמדובר בחיובים כספיים שלא מתוך אותה עסקה, הרי שמדובר ב"חיובים קצובים" - הן חוב הארנונה כחוב חלוט והן חוב ההוצאות.

22. המערער הפנה לפסק הדין של כב' השופט רובס שניתן בת"א (שלום-חי') 11-11-22875, אשר הסתמך על החלטת השופט ח'טיב בב"ש (מחוזי-נצ') 524/99 מדינת ישראל - משרד הביטחון נ' המועצה האזורית גליל תחתון [פורסם בנבו]. ניתן ביום 3/8/99 (שם בסעי' 10 לפסק הדין) וכן לשורה נוספת של פסקי דין שניתנו בעקבות אותה החלטה. לפי אותה החלטה לא ניתן לקזז חיוב כנגד חוב ארנונה, בהיות חוב הארנונה חוב מס שאינו בר קיזוז אלא אם נקבעה לגביו הוראה חוקית מיוחדת.

עקרונית, אין אני מסכימה לקביעה האמורה. **חוק החוזים** (חלק כללי) יוצר מקור נורמטיבי כללי לקיזוז, שתחולתו היא מעבר לדיני החוזים. לכן, כדי להפעיל את זכות הקיזוז, אין צורך בקיומה של הוראה ספציפית אחרת המתירה את הקיזוז. נהפוך הוא, משקיימת הוראת החוק הכללית, הרי שככל שמבקשים להגביל את הזכות האמורה, יש לעשות כן בהוראה מפורשת אחרת.

יתר על כן, עיון פרטני בהחלטה שניתנה בב"ש 524/99 מלמד שטענת המדינה שם לקיזוז אינה בגין סכומים קצובים. המדינה ביקשה לקזז מחוב הארנונה סכומים ששילמה לקבלנים בגין פינוי אשפה, מבלי שנקבע במסגרת תקיפה ישירה שאכן קיים חוב כזה, לרבות היקפו. ולכן, ספק אם במקרה כזה ניתן לטעון לחוב קצוב.

העדר קביעה כי מדובר בסכום חוב קצוב אותו מבקשת המדינה לקזז עלה גם בדנ"א 2687/00 (עיריית חיפה נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(4) 332), שם הועמדה לדיון השאלה אם חייבת המדינה בתשלום אגרת פינוי אשפה לפי סעי' 27 לחוק עזר לחיפה (שמירת הסדר והניקיון), תשמ"ב-1981, לאור הוראת הפטור המצויה בסעי' 3(ב) לפקודת מסי העירייה ומסי הממשלה (פיטוריו), 1938, אשר קבע טרם תיקונו ב-1998 כי המדינה פטורה מתשלום ארנונה כללית.

נפק שם שאין לאפיין תשלום אגרת פינוי אשפה כ"אגרה" אלא כ"ארנונה" שממנה הייתה המדינה פטורה; ובנוגע לפירעון חובה של המדינה בדרך קיזוז, לא נקבע כי לא עומדת לה זכות קיזוז בשל סיווג החוב, אלא דרך הקיזוז נפסלה באותו מקרה, זאת מאחר שבית המשפט שם קבע שהמדינה באותו מקרה נקטה בהליכי קיזוז, מבלי שנתקבלה הסכמת הרשות המקומית (שם, 336-ד-ה). יודגש כי באותו מקרה ביקשה המדינה לנקוט הליכי קיזוז מבלי שדאגה שקודם לקיזוז תהא פסיקה הקוצבת את סכום החוב הראוי לקיזוז.

23. השאלה הנוספת היא, אם יש להתיר קיזוז על אף שמדובר בחוב ארנונה חלוט שהתיישן. יש להשיב על שאלה זו בחיוב.

בהיות טענת ההתיישנות טענה הגנה דיונית לעומת זכות הקיזוז שהיא זכות מהותית, אין מניעה להתיר הקיזוז גם כנגד חוב שהתיישן.

בפס"ד בן גרא התיר בית המשפט קיזוז תשלומי יתר שהתיישנו של הנישום מחוב קיים של העירייה, תוך שאיזן בין העובדה שתשלומי הארנונה הם תשלומי חובה שנגבו ביתר – מה שמחייב השבתם, לבין העובדה שיש בהשבה המאוחרת פגיעה בוודאות וביציבות של תקציב הרשות הציבורית.

האיזון עליו הצביע השופט אטדגי **בפס"ד בן גרא** מוביל למסקנה כי יש להחיל את העיקרון האמור, בדרך כלל, באופן הדדי. כשם שרשות מקומית איננה יכולה לחלוק על זכותו העקרונית של נישום לקיזוז תשלומי יתר שנגבו ממנו, הגם שהתיישנו, כנגד חובו אל אותה רשות, כך גם זכאית רשות מקומית לטעון לזכותה כחייב לקזז חוב שלה, כנגד חיוב של הנישום, במעמדו כנושה.

24. לאור כל האמור נותרה שאלה ממוקדת לא לעצם זכות הקיזוז העומדת לרשות המקומית, אלא בהתייחס **לאופן מימוש הזכות** וזאת לאור ההוראה הספציפית בפסק הדין המינהלי בנוגע לאי **נקיטה** בהליכי גבייה מינהליים כלשהם. ויודגש, האיסור להמשיך בהליכי גבייה אינו נובע מהוראה שבדין, אלא מלשון פסק הדין המינהלי.

השאלה היא, איפוא, אם יש בהוראה זו בפסק הדין המינהלי שלא לנקוט בהליכי גבייה כדי למנוע גם הליכי גבייה פסיביים בדרך של קיזוז. ויוזכר, שאלה זו אינה רלוונטית בנוגע לפסק הדין של בית המשפט העליון, שם נקבעה דרך ספציפית למימוש חיוב ההוצאות שנפסקו.

25. בנוגע להפעלת הליכי גבייה מינהליים לפי פקודת המסים (גבייה) יצאה הנחיה של היועץ המשפטי לממשלה שמספרה 7.1002 בשבת תשע"ב, פברואר 2012. שם בסעיף 9 של ההנחיה נזכרת הדרך של גביית החוב בדרכים חלופיות - **גבייה פסיבית**.

מטרת ההנחיה היא לבחון דרכים חלופיות שרשאית הרשות לנקוט כדי לגבות בכל זאת חוב, וזאת בהנחה שאין בחלוף התקופה שבה רשאית היתה הרשות לנקוט הליכי גבייה מינהליים, כדי להביא למחיקת החוב למעשה.

על-פי אותה הנחיה, יכולה הרשות לנקוט גבייה פסיבית, גם שנים לאחר שנוצר החוב, אלא שבנסיבות אלה יש צורך לקבוע כללים ביחס להיבטים השונים של הפעלת הגבייה הפסיבית. כך למשל אם הרשות נמנעה ללא הצדקה מנקיטה בהליכי גבייה לפי פקודת המסים (גבייה) והמתינה במכוון בגביית החוב - במקרה כזה, לא תוכל לעשות כן. בהמשך מובאות דוגמאות לגבייה פסיבית.

26. בענייננו, אין לדעתי בהוראה כפי שניתנה בפסק הדין המינהלי כדי לשלול אפשרות של גבייה פסיבית.

אכן אין להתעלם מן העובדה - כפי שציינה כב' רשמת ההוצל"פ - כי בית המשפט המינהלי קבע את שיעור הוצאות משפט בהתחשב בהסכם שכר הטרחה שנערך בין המבקש לבין בא-כוחו, ואולם בפסק הדין המינהלי אין החלטה בנוגע לאופן מימוש חוב ההוצאות, כפי שהדבר נקבע בפסק הדין של בית המשפט העליון.

בית המשפט המינהלי אסר נקיטת הליכי גבייה מינהליים - אקטיביים, וככול שאלה ננקטו בעבר, הורה על ביטולם. ואולם, בית המשפט המינהלי לא אסר על גבייה פסיבית.

אשר על כן, דין הערעור להידחות.

התוצאה:

27. אשר על כן, אני דוחה את הערעור ומאשרת את התוצאה אליה הגיע בית משפט השלום. לפיכך:

טענת "פרעתי" של העירייה בנוגע לחוב ההוצאות שנפסקו, מתקבלת. הליכי ההוצאה לפועל אשר ננקטו נגד העירייה, אם אכן ננקטו, בטלים ותיק הוצל"פ מס': 02-27356-12-4-4 כנגדה, ייסגר. ככול ששילמה המערערת כספים במסגרתו של תיק ההוצל"פ הנ"ל, היא זכאית לפעול בסעדים הקנויים לה בעניין זה, בהתאם להוראותיו של [חוק ההוצאה לפועל](#).

בנוסף להוצאות בהן חויב המערער בבית משפט השלום, ישלם המערער הוצאות ושכ"ט עו"ד בגין הליך הערעור בסכום כולל של 7,000 ₪, בתוך 30 ימים מהיום.

המזכירות תמציא עותק פסק הדין לב"כ הצדדים.

ניתן היום, כ"ז טבת תשע"ד, 30 דצמבר 2013, בהעדר הצדדים.

ש' וסרקרוג 54678313
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)